

ОНТОЛОГІЯ ФЕНОМЕНА ЗАМІЩЕННЯ НА МАТЕРІАЛІ ЛЕКСЕМИ “ONE”

Грінченко А. І., студ. гр. ПРМ-21

В процесі пізнання та спілкування людини будь-який мовний знак виступає в ролі замітника іншого предмета і використовується для одержання, зберігання, перетворення і передачі інформації. У системі мови виділяють первинні та вторинні знаки. Первинні знаки ословлюють думки, позначають емоційний стан людини, мають поверхневу та глибинну структури, корелюють з невербальними знаками. Вторинні знаки є субститутами первинних і, частіш за все, слугують для перекодування уже існуючої або згаданої інформації [1, 109]. Заміна є провідною функцією субститутів, яка допомагає уникати повторення мовних одиниць, тавтології в мовленні.

Особливий інтерес для сучасної лінгвістики становить вивчення онтологічних властивостей вторинних знаків мовної системи – субститутів, слів-замінників. Термін «слово-замінник» («substituteword») був введений у вжиток О. Єсперсеном, який проаналізував явище заміщення на матеріалі англійської мови [2, 83]. В своїй роботі він спирався на мовознавчі праці свого співвітчизника К. Міккельсена, який ще значно раніше розглянув питання про заміщення на матеріалі датської мови. У працях цих вчених заміщення розуміється як лексична заміна деякого слова іншим в подальшому контексті. На відміну від звичайного повтору заміна не передбачає тавтології. При цьому замінник «втрачає» своє власне узагальнене лексичне значення і наповнюється номінативним значенням слова, яке він заміщає.

Аналіз явища «заміщення» включає три обставини: наявність в контексті корелята, позицію субститута в структурі тексту та наявність у більшій кількості слів такого значення, яке в найбільш загальному вигляді має і слово-замінник. Саме на перетині цих трьох векторів знаходиться об'єкт дослідження, який визначається як лінгвістична заміна.

Заміну слід визнати однією із особливостей англійської розмовної мови, котра зумовлена саме принципом економії мовних засобів. У розмовній мові повторення, частіш за все, сприймається як стилістичне порушення. Тому в англійській мові існують слова-замінники, котрі в кожному конкретному випадку синтаксично і лексично розуміються як раніше чи пізніше вжиті слова.

В нашій роботі об'єктом дослідження виступає займенник *one*, що за формою співпадає з числівником *one* (один) і має два основних значення: неозначено-особове та слова-замінника. Слово-замінник *one* вживається, в основному, замість раніше згаданого іменника, щоб уникнути його повторення. Будучи словом-замінником, *one* має свої характерні граматичні та лексичні особливості і функції: вживається тільки з обчислюваними іменниками; застосовується як у відношенні до живих предметів, так і у відношенні до неживих; може замінювати іменник у множині, при цьому використовується форма *ones*; може вживатися замість іменника, який має означення (частіш за все виражене прикметником); форма множини *ones* у сполученні з прикметником може позначати всіх людей, що характеризуються цим прикметником; може вживатися після порядкових числівників та слів *the last, the next*; не вживається після *both*, а також після іменників у присвійному відмінку та присвійних займенників *my, your, her, our* та *in*; може опускатися після найвищого ступеня порівняння прикметника, а також після *this, that, these, those, either, neither*; виконує функції підмета, іменної частини присудка або додатка; перекладається тим іменником, який воно заміняє, або опускається [3, 114].

Проаналізувавши лексему *one* та особливості її функціонування було визначено, що вихідними у ній були семи виокремлення одного предмету та винятковості. На основі цього стали розрізняти також позитивну конотацію (унікальність) та негативну конотацію (недостатність) [4, 198].

В процесі розвитку мови лексема *one* зазнала конверсії і може бути іменником, прикметником, займенником або входити до ідіоматичного словосполучення. Як замітники попередніх слів, лексеми *one* – *ones* мають різну числову представленість, що представляє собою певну семантичну девіацію. Крім того, всім денумеральним конструюванням, в тому числі і денумеративу *one*, притаманні «сім чудес» їх буття: генетична синкретичність (предметність + нумеральність), термінологічність, детермінологічність, фразеологізація, поліфункціональність, семантичне спустошення та словотвірний потенціал [4, 199].

Зберігаючи квантитативну сему, *one* може піддаватися семантичним зрушенням у процесі еволюції. Лексема *one* має великий ідентифікаційний потенціал, здатність замінювати, виділяти один об'єкт із множини об'єктів, а також може виражати невизначеність,

коли об'єкт навмисне не виділяється із множини, а вказується лише на приналежність об'єкта до якоїсь множини. Лексемі one притаманна властивість десемантизації, що особливо реалізується в її використанні як слово-замінник, яке набуває всіх категоріальних і функціональних ознак слів корелятив.

1. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. – К.: Академія, 2006. – 368 с.
2. Есперсен О. Философияграмматики / О. Есперсен. – М. : Изд-воиностр. лит-ры, 1958. – 332 с.
3. Михельсон Т. Н., Успенская Н. В. Практический курс грамматики английского языка. СПб: Специальная литература, 1995. – 256 с.
4. Швачко С. О. Словотворчі тенденції квантитативних одиниць: лінгвокогнітивні аспекти / С. О. Швачко //Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2012. – № 23(248). – С. 197–201

Наук. кер. – Швачко С. О., *д-р філол. наук, проф.*

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19-20 квітня 2013 р. / Відп. за вип. В.В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2013. — Ч.1. — С. 22-24.